

رزم با قلم

(بررسی تطبیقی ادبیات پایداری در اشعار سلمان هراتی و عبدالحجاركاكائي بامسين)

بسیو و عبدالوهاب البیاتی

دکتر معصومه صادقی

(عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی گرمسار)

نرجس نجم الدین

سرشناسه	صادقی، معصومه، ۱۳۵۰ -
عنوان و نام پدیدآور	رزم با قلم: (بررسی تطبیقی ادبیات پایداری در اشعار سلمان هراتی و عبد الجبار کاکایی با معین بسیسو و عبدالوهاب البیاتی)/ معصومه صادقی، نرجس نجم‌الدین.
مشخصات نشر	تهران: طراوت، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	۱۷۶ ص: جدول.
شابک	978-600-6530-47-5
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۱۷۳-۱۷۶.
عنوان دیگر	بررسی تطبیقی ادبیات پایداری در اشعار سلمان هراتی و عبد الجبار کاکایی با معین بسیسو و عبدالوهاب البیاتی.
موضوع	ادبیات تطبیقی -- فارسی و عربی
موضوع	ادبیات تطبیقی -- عربی و فارسی
موضوع	شاعران ایرانی -- قرن ۱۴
موضوع	شاعران عرب -- قرن ۲۰ م.
موضوع	شعر فارسی -- قرن ۱۴
موضوع	شعر عربی -- قرن ۲۰ م.
شناسه افزوده	نجم‌الدین، نرجس، ۱۳۶۵ -
رده بندی کنگره	۱۳۹/۱۳۲۲۹: ۱۳۹۴ ص ۲
رده بندی دیویی	۸۸۰ ف۱۳۹۴
شماره کتابشناسی ملی	۶۵۷۳۶

رزم با قلم

(بررسی تطبیقی ادبیات پایداری در اشعار سلمان هراتی و عبد الجبار کاکایی با معین بسیسو و عبدالوهاب البیاتی)

دکتر معصومه صادقی - نرجس نجم‌الدین

نشر طراوت

شمارگان: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۸۰۰۰ تومان

تاریخ و نوبت چاپ: اول ۹۴

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۵۳۰-۴۷-۵

صفحه آرا: مطهره ربیعی

مرکز پخش: تهران، م بهارستان، خ مجاهدین اسلام، جنب مسجد شفا، کوچه شهید کشمش، شماره ۱۴

فکس: ۷۷۵۳۶۴۵۶

تلفن: ۷۷۶۵۱۴۱۲

ایمیل: taravat1347@yahoo.com

«حق چاپ برای ناشر محفوظ است»

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۹
فصل اول: مروری بر ادبیات مقاومت ایران و عرب.....	۱۳
درآمدی بر ادبیات مقاومت.....	۱۴
گفتار اول: بررسی ادبیات مقاومت ایران.....	۱۵
تاریخچه ادبیات مقاومت در ایران.....	۱۵
ادبیات دفاع مقدس.....	۱۶
ویژگی بارز نخستین سروده‌های دفاع مقدس.....	۱۶
حوزه‌های ادبیات دفاع مقدس.....	۱۷
ادبیات مقاومت.....	۱۹
شعر مقاومت.....	۲۰
شاعر مقاومت.....	۲۳
ادبیات جنگ.....	۲۴
شعر جنگ.....	۲۴
برتری اصطلاح مقاومت بر جنگ.....	۲۵
قالب‌های شعر جنگ.....	۲۵
✓ غزل.....	۲۶
✓ مثنوی.....	۲۶
✓ رباعی و دوبیتی.....	۲۷
✓ چهارپاره.....	۲۷
✓ قالب‌های نو (نیمایی، سپید).....	۲۸
مضامین شعر جنگ.....	۲۸
✓ رجزهای حماسی.....	۲۹
✓ فخر.....	۳۰
✓ شهید و شهادت.....	۳۰
✓ اسیران.....	۳۰

- ✓ دلتنگی..... ۳۱
- ✓ القای امید به آینده و پیروزی موعود..... ۳۱
- ✓ وطن..... ۳۱
- ✓ مضامین عاشورایی و عرفانی..... ۳۲
- ✓ ترسیم چهره رنج کشیده و مظلوم مردم..... ۳۲
- ✓ دعوت به مبارزه..... ۳۲
- ✓ ستایش آزادی و آزادگی..... ۳۲
- ✓ ستایش رزه دگان..... ۳۳
- ✓ نگاه شاعران به فلسطین..... ۳۳
- شعر انقلاب اسلام..... ۳۳
- گفتار دوم: بررسی ادبیات مقاومت عرب..... ۳۴
- شعر مقاومت عرب..... ۳۴
- پیشینه ادبیات مقاومت عرب..... ۳۷
- تأثیر جنگ بر ادبیات عرب..... ۳۸
- مراحل مهم شعر مقاومت فلسطین در دوره مصر..... ۳۸
- گرایش‌های مختلف شعر مقاومت عرب..... ۳۹
- ✓ ملی - قومی..... ۳۹
- ✓ دینی - مذهبی..... ۴۰
- ✓ تاریخی - اساطیری..... ۴۲
- ✓ جهانی - انسانی..... ۴۳
- مضامین اصلی شعر مقاومت عرب..... ۴۶
- ✓ زمین..... ۴۶
- ✓ تولد دوباره یافتن و تازه شدن..... ۴۶
- ✓ شوق ماندن در کشور و مقاومت در برابر اشغالگران..... ۴۷
- ✓ میراث ملی و قومی..... ۴۸

- فصل دوم: مروری بر وضعیت سیاسی، اجتماعی و فرهنگی ایران و عرب..... ۴۹
- گفتار اول: وضعیت سیاسی، اجتماعی و فرهنگی ایران از مشروطه تا انقلاب اسلامی..... ۵۰
- گفتار دوم: وضعیت سیاسی، اجتماعی و فرهنگی عراق..... ۵۶

گفتار سوم: وضعیت سیاسی، اجتماعی و فرهنگی فلسطین..... ۵۸

فصل سوم: معرفی شاعران مقاومت ایران و عرب سلمان هراتی، عبدالجبار کاکایی،

معین بسیسو و عبدالوهاب البیاتی..... ۶۱

سلمان هراتی..... ۶۲

آثار و سبک شعری سلمان هراتی..... ۶۲

عبدالجبار کاکایی..... ۶۶

آثار و سبک شعری عبدالجبار کاکایی..... ۶۷

معین بسیسو..... ۶۹

آثار و سبک شعری معین بسیسو..... ۶۹

عبدالوهاب البیاتی..... ۷۴

آثار و سبک شعری عبدالوهاب البیاتی..... ۷۵

فصل چهارم: بررسی تطبیقی مضامین پایداری در اشعار شاعران منتخب ایران و عرب..... ۸۱

گفتار اول: مضامین پایداری در آثار شاعران مقاومت ایران و عرب..... ۸۲

وطن..... ۸۲

✓ وطن دوستی..... ۸۳

✓ وطن اشغال شده..... ۹۰

✓ وفاداری به هویت ملی..... ۹۳

✓ اندیشه و آرمان جهان وطنی..... ۹۴

✓ تأثیر تبعید و دوری از وطن در شعر شاعران..... ۹۸

✓ جنگ و مبارزه..... ۱۰۴

✓ توصیف جنگ..... ۱۰۴

✓ توصیف دشمن..... ۱۱۰

✓ اهداف و آرمان مبارزه..... ۱۱۳

✓ تهییج به مبارزه..... ۱۱۴

✓ یأس و ناامیدی برای ادامه راه..... ۱۱۶

✓ شوق رفتن به جبهه..... ۱۱۸

✓ ستایش رزمندگان..... ۱۱۹

۱۲۲.....	رهبری مبارزه.....
۱۲۳.....	✓ ستایش رهبر.....
۱۲۴.....	✓ اعتراض به خیانت و سازشکاری برخی رهبران مبارز.....
۱۲۷.....	✓ شکایت از جوامع بین المللی.....
۱۲۸.....	مردم.....
۱۲۹.....	✓ عظمت مادران و همسران رزمندگان.....
۱۳۴.....	✓ وصف کدک مبارز.....
۱۳۵.....	✓ ترسب چهار رنج کشیده و مظلوم مردم.....
۱۳۸.....	✓ منافقان.....
۱۴۱.....	شهید و شهادت.....
۱۴۱.....	✓ یاد شهدا.....
۱۴۸.....	✓ دلتنگی از یاد شهدا و منابع شهادت.....
۱۵۰.....	✓ جاودانگی شهدا.....
۱۵۳.....	✓ آینده فرزندان شهدا.....
۱۵۴.....	دیگر مضامین پایداری.....
۱۵۸.....	گفتار دوم: نگاهی به شباهت‌ها و تفاوت‌های مضامین پایداری در آثار شاعران مقاومت ایران و عرب.....
۱۵۸.....	وطن.....
۱۶۱.....	مسئله جنگ و مبارزه.....
۱۶۴.....	رهبری مبارزه.....
۱۶۵.....	مردم و خانواده رزمندگان.....
۱۶۷.....	شهید و شهادت.....
۱۶۹.....	دیگر مضامین پایداری.....
۱۷۰.....	سخن آخر.....
۱۷۳.....	منابع و مآخذ.....

بی شک شاعران همانند دیگر آفرینندگان گونه‌های ادبی پرورش یافتگان جامعه‌ای هستند که در آن زندگی می‌کنند. هر پدید آورنده اثر ادبی از آغازین روز تولد از جامعه و دستاوردهای فرهنگی آن بهره می‌جوید و با استفاده از میراث فرهنگی پرورش می‌یابد. برای مطالعه هر اثر ادبی، زندگی‌نامه خالق آن می‌تواند منبع اصلی و مهمی برای شناخت آن اثر باشد. همچنین می‌توان با بررسی خاستگاه اجتماعی، زمینه خانوادگی و موضع اقتصادی، میزان وابستگی او به طبقه حاکم را نیز مورد بررسی قرار داد.

بر این اساس عده‌ای از شاعران که در کشورشان جنگ و درگیری رخ داده است قلم بر دست گرفته و با اشعارشان به رزم با دشمنان پرداخته‌اند. موضوع «رزم با قلم» عنوانی است پربار و سرشار از باه‌های مقاومت چرا که جنگیدن با قلم نیز نوعی مقاومت است.

شاعر امروز برای دستیابی به موضوعات مورد نظر خویش از هیچ گونه وسیله‌ای فروگذار نمی‌کند، از جغرافیا نیز مدد می‌گیرد تا حد و مرز وطنش را برای مخاطب بازگو کند و از تاریخ کمک می‌گیرد تا گستره دلاری سرزمینش را به مخاطب گوشزد نماید.

جغرافیایی که در این پژوهش بدان اشاره شده است، جغرافیای مقاومت ایران و عرب است. ایرانی که سال‌های سال و در طول دوره‌های مختلف بویژه از دوران مشروطه تا انقلاب اسلامی و پس از آن، جنگ هشت ساله دفاع مقدس را تجربه کرده و در مقابل سرزمین فلسطین از جغرافیای عرب قرار دارد که از قرن نوزدهم به بعد به نصوص در زمان کنونی و تحت سلطه صهیونیست (اسرائیل) در برابر دشمن مقاومت و ایستادگی کرده و می‌کند.

در میان همه افرادی که برای حفظ وطن و خاک سرزمین خود تلاش می‌کنند حضور شاعران و ادیبان، بسیار قابل توجه و انکار ناپذیر است. شاعرانی که با حضور در میدان‌های نبرد، همزمان با سلاح گرم و سلاح قلم رویاروی دشمن ایستادگی کرده‌اند و در مقابل شاعرانی که به دلیل بیان عواطف و احساسات و تهییج ملت شریفشان از سرزمین مادری خود تبعید شده و دور از وطن با قلم خود به رزم و مبارزه با دشمن پرداخته‌اند.

در این پژوهش تلاش شده است تا با تطبیق اشعار چهار تن از شاعران عرصه ادبیات مقاومت، سلمان هراتی و عبدالجبار کاکایی از ایران و معین بسیسو و عبدالوهاب البیاتی از

عرب؛ به بررسی مضامین پایداری و مقاومت در ایران و سرزمین عرب پرداخته شود و دیدگاه این شاعران نسبت به جنگ و آثار بر جای مانده از آن مورد نقد و بررسی قرار گیرد. پژوهش حاضر در چهار فصل تدوین شده است:

فصل اول شامل مبانی نظری تحقیق است. این فصل در دو بخش تنظیم شده است. در گفتار اول به بررسی ادبیات مقاومت ایران، پیشینه تاریخی، قالب‌های شعر جنگ و مضامین آن پرداخته شده و در گفتار دوم ادبیات مقاومت عرب، پیشینه تاریخی، مراحل شعر مقاومت و گرایش‌های آن مورد بررسی قرار گرفته است.

فصل دوم با عنوان مبانی تاریخی، به وضعیت سیاسی، اجتماعی و فرهنگی ایران، عراق و فلسطین پرداخته شده است. در این فصل با نگاهی گذرا به تاریخ ایران، عراق و فلسطین، وضعیت فرهنگی و ادبی هر کشور با نکیه بر ادبیات مقاومت آن بررسی شده است.

فصل سوم به معرفی زندگی‌نامه شاعران مقاومت ایران و عرب اختصاص یافته است. در این فصل پس از معرفی هر یک از شاعران، آثار و سبک شعری آن‌ها بررسی شده است.

فصل چهارم نیز به بررسی اشعار شاعران مذکور پرداخته و با تحلیل مضامین ادبیات پایداری در شعر این شاعران، سروده‌های آنان به صورت تطبیقی مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته است.

در پایان ذکر این نکته ضروری به نظر می‌رسد که در تطبیق اشعار شاعران ایران و عرب تا آن‌جا که در توان بوده در میان منابع در دسترس و حتی فضای مجازی جست‌وجو شده و اشعار هر دو گروه در هر مضمون ذکر شده است. البته در میان اشعار شاعران عرب گاه به سبب عدم دسترسی به اصل عربی به آوردن ترجمه آن شعر تا حد امکان بسنده شده است.

در بررسی موضوع یا مضمونی خاص از این شاعران نیز گاهی فقط نمونه شعر فارسی آورده شده و نمونه شعر عربی ذکر نشده، علت این امر آن است که به سبب گستردگی دامنه شعری شاعران و نیز عدم ترجمه و دسترسی به برخی منابع اصلی شاعران عرب، مضمون مورد نظر یافت نشده است؛ همچنین برخی مضامین در فرهنگ شعر مقاومت ایران ارزش مقدس و جایگاه والایی داشته و شاعران بدان توجه ویژه‌ای کرده‌اند که در فرهنگ شعر مقاومت عرب

بدان پرداخته نشده است؛ به همین دلیل شعری با این مضمون در میان شاعران عرب مشاهده نشد.

امید است این پژوهش توانسته باشد آن گونه که باید دلاوری‌های شاعران ادبیات مقاومت ایران و عرب و همچنین رزمندگان میدان‌های جنگ را که شجاعانه برای حفظ خاک و سرزمین مادری خود تلاش کرده و گاهی جان خود را در راه ارزش‌های معنوی و انسانی سرزمین خود فدا کرده‌اند، به تصویر کشد.